CONDIŢII ESENŢIALE LA DESCHIDEREA PROCEDURII DE EXECUTARE SILITĂ

CZU: 347.952:347.91/.95(478)(094.4)

Marcel MUŞET

Şcoala doctorală Ştiinţe Juridice,
Universitatea de Stat din Moldova

CONDITIONS ESSENTIELLES D'OUVERTURE PROCÉDURE D'EXÉCUTION FORCÉE

La présente étude vise une première tentative d'analyse de la réglementation actuelle et de la nécessité de clarifications normatives dans la perspective des futures interventions législatives, en matière de lancement de la procédure d'exécution. Aborder un contrôle des conditions formelles et substantielles prévues pour se conformer aux dispositions contenues dans une décision de justice, les effets de l'ouverture de la procédure d'exécution et décrire les premières mesures requises par la loi. L'approche de chaque phase procédurale se fait à travers des activités spécifiques.

Mots-cles: *normatives, procedure d'execution, mesures requises, decision de justice.*

Satisfacerea efectivă şi concretă, într-un termen optim şi previzibil, a drepturilor şi intereselor civile reprezintă dezideratul oricărui justițiabil aflat în posesia unui titlu executoriu, fie că el este constituit dintr-o hotărâre judecătorească, fie dintr-un alt înscris având un asemenea caracter. Din această perspectivă, sistemul judiciar este privit ca un serviciu public chemat să acționeze la cererea persoanei interesate, nu doar pentru a statua asupra conținutului unui raport juridic civil şi a sancționa formal neexecutarea culpabilă a obligațiilor aflate în conținutul acestuia, ci şi pentru a contribui, prin mijlocirea celor însărcinați de lege cu atribuții exprese, la realizarea efectivă şi concretă a finalității urmărite de cel ale cărui drepturi au fost nesocotite.

Doctrina însăşi rămâne impermeabilă la beneficiile interpretării moderne oferite de jurisprudența Curții Europene, preferând să mizeze pe valorificarea unor clasice perspective ce-şi relevă însă insuficienta adaptare la complexitatea problemelor practice actuale de executare silită.

Executarea silită reprezintă una dintre instituțiile fundamentale ale dreptului procesual civil şi o componentă importantă a justiției într-un stat de drept. Încrederea publicului în actul de justiție depinde într-o măsură importantă şi de eficacitatea mecanismelor de executare silită, fiind absolut necesar ca o hotărâre judecătorească obținută, de multe ori, de durată şi costisitor, să aibă o finalitate practică concretă, astfel încât justițiabilul să conştientizeze beneficiile rezultate din obținerea unui rezultat po-

zitiv în cadrul procesului. În caz contrar, în lipsa unor mijloace procedurale coerente, clare, suple şi rapide care să garanteze ducerea la îndeplinire efectivă a documentului executoriu, partea ar fi în imposibilitate de a se bucura de câştigarea procesului, titlul executoriu conferind creditorului doar un drept teoretic şi iluzoriu.

Aspecte esenţiale ale executării silite, precum transcrierea exactă a obligaţiilor creditorului, noţiunea de „stat" ca debitor al raportului juridic obligaţional, identificarea imposibilităţilor obiective de executare ori problematica obligaţiilor implicite din titlul executoriu constituie elemente cu care nici practica, dar nici doctrina nu par a fi familiarizate în activitatea de aplicare şi interpretare a reglementării procedurii execuţionale.

Întrucât este posibil ca debitorul să nu recurgă de bunăvoie la realizarea obligaţiei dispuse de instanţă în sarcina sa, legiuitorul a instituit un ansamblu de mijloace procedurale de natură a face posibilă realizarea efectivă de către creditor a dreptului statuat prin hotărârea instanţei de judecată sau printr-un alt înscris ce constituie titlu executoriu. Dreptul de a porni executarea silită aparţine creditorului, care, însă, nu poate proceda în acest sens decât cu respectarea unor cerinţe şi reguli impuse de legiuitor şi strict determinate.

Orice executare silită are la bază existenţa unei creanţe, adică temeiul, fundamentul sau cauza care îl îndreptăţeşte pe creditor să recurgă la constrângerea debitorului său [1]. Aşadar, creanţa reprezintă dreptul creditorului de a pretinde de la debitor să dea, să facă sau să nu facă ceva. Prin urmare, termenul „creanţă" nu trebuie înţeles în sensul strict al acestuia, de „sumă de bani", ci în sens generic de drept în virtutea căruia creditorul poate cere debitorului executarea unei obligaţii [2]. Această interpretare rezultă şi din dispoziţiile art.1 alin.(1) şi (2) din Codul de executare al Republicii Moldova, potrivit cărora: (1) Procedura de executare are sarcina de a contribui la *realizarea drepturilor creditorilor* recunoscute printr-un document executoriu prezentat spre executare, în modul stabilit de lege. (2) *În scopul îndeplinirii sarcinii* prevăzute la alin.(1), legislaţia privind executarea stabileşte competenţa executorului judecătoresc, modul şi condiţiile de executare silită a documentelor executorii.

Scopul executării silite constă în indeplinirea silită a obligaţiei stabilite prin hotărârea unei instanţe sau printr-un alt document executoriu, scop care a fost precizat în doctrină ca fiind reprezentat de „realizarea definitivă şi practică" a unor drepturi recunoscute prin titlurile executorii, creditorul urmărind „realizarea efectivă a dreptului pretins".

Aşadar, se observă că *realizarea drepturilor creditorilor* nu se confundă cu *însăşi procedura* de executare silită, aceasta din urmă având „sarcina" de a contribui la realizarea drepturilor creditorilor, iar *competenţa executorului judecătoresc, modul şi condiţiile de executare silită* (regulile de procedură, *lato sensu*) sunt stabilite în scopul îndeplinirii sarcinii procedurii, şi anume – asigurarea realizării drepturilor creditorilor.

De altfel, art.10 alin.(1) Cod de executare defineşte, într-o formulare univocă, executarea silită ca reprezentînd *un ansamblu de măsuri*, prevăzute de respectivul Cod, *prin care creditorul realizează*, prin intermediul executorului judecătoresc, cu

concursul organelor de stat abilitate, *drepturile sale*, recunoscute printr-un document executoriu, dacă debitorul nu-şi îndeplineşte binevol obligaţiile. Conform alin.(2) al aceluiaşi articol, executarea silită *începe prin sesizarea executorului judecătoresc* în condiţiile legii şi se efectuează prin orice formă prevăzută de prezentul Cod, simultan sau succesiv, până la realizarea dreptului recunoscut prin documentul executoriu, până la achitarea dobânzilor, a penalităţilor sau a altor sume, acordate potrivit legii, precum şi a cheltuielilor de executare.

Deci, după cum am menţionat deja, executarea silită este guvernată de principiul disponibilităţii, în conformitate cu care executarea silită se declanşează la cererea creditorului (art.4 alin.(1) Cod de executare). Principiul disponibilităţii în faza executării silite este reglementat atât de Legea nr.113/2010 privind executorii judecătoreşti, cât şi de Codul de executare al Republicii Moldova. Astfel, executarea silită poate fi pornită numai la cererea creditorului sau a moştenitorilor acestuia, executorul judecătoresc, în nicio situaţie, neputând declanşa, din oficiu, o executare silită.

Din prevederile art.60 Cod de executare rezultă că creditorul va formula o cerere care se va îndrepta la executorul judecătoresc. Creditorul este liber să depună documentul executoriu la orice executor judecătoresc, ţinând cont de prevederile art.30 din acest Cod.

Menţiunile pe care trebuie să le cuprindă cererea de executare sunt prevăzute de art.166 Cod de procedură civilă, coraborat cu art.323 Cod de executare, care face trimitere şi care constituie norma generală în privinţa formei cererilor, cu unele excepţii. Aceste elemente sunt:

a) indicarea executorului judecătoresc căruia îi este adresată

Indicarea acestui element prezintă relevanţă pentru verificarea competenţei executorului judecătoresc de efectuare a urmăririi silite;

b) numele, prenumele şi domiciliul sau, după caz, denumirea şi sediul creditorului şi debitorului

Indicarea acestui element este importantă pentru că astfel se individualizează părţile raportului juridic execuţional;

c) numele şi prenumele, domiciliul sau reşedinţa reprezentanţilor lor, dacă este cazul

Prin indicarea datelor de identificare a reprezentanţilor părţilor se facilitează derularea procedurii de urmărire silită.

Se apreciază că prin cererea de executare silită doar creditorul poate să indice o eventuală persoană care să-i reprezinte interesele în faza executării silite, neputând să procedeze în acelaşi fel pentru debitor, în sensul că nu va putea să aleagă un mandatar în numele debitorului. Chiar dacă pe parcusul procedurii judiciare debitorul a fost reprezentat, în faza executării silite, vor trebui indicate datele proprii de identificare ale acestuia, întrucât limitele mandatului acordat să prescrie împuternicirea data, sub sancţiunea nulităţii.

Bineînţeles, în cursul executării silite debitorul va avea posibilitatea de a-şi desemna un reprezentant care să-l asiste, respectiv să-l reprezinte la demersul execuţio-

nal declanşat de creditor. Dovada calităţii de reprezetant se face în condiţiile art.50 Cod de executare;

d) bunul sau, după caz, felul prestaţiei datorate

Acest element reprezintă importanţă pentru corecta determinare a modalităţii de executare la care se va apela şi, implicit, pentru verificarea competenţei executorului judecătoresc sesizat în urmarea procedurii de executare;

e) motivele cererii

Prin motivarea cererii de executare silită creditorul arată care sunt temeiurile ce-l determină să treacă la executarea silită, acesta trebuind să justifice un interes legitim, personal şi direct.

Creditorul nu este obligat să arate textele de lege pe care îşi întemeiază cererea; obligaţia acestuia constă în indicarea motivelor de fapt care îl determină să treacă la executarea silită;

f) semnătura

Semnătura este elementul prin care creditorul îşi însuşeşte cererea de executare silită în sensul că reprezintă manifestarea de voinţă şi provine de la acesta.

Lipsa semnăturii creditorului de pe cererea de executare silită poate fi complinită prin acordarea de către executorul judecătoresc a unui termen în vederea regularizării cererii, comunicând creditorului în scris necesitatea de a complini neregularitatea constatată în aplicarea prevederilor de drept comun ale art.166 alin.(5) Cod de procedură civilă;

g) adresa electronică sau coordonatele care au fost indicate în acest scop de părţi, precum şi numărul de telefon, numărul de fax sau altele asemenea

În aplicarea prevederilor art.166 alin.(2) lit.b^1), c^1), c^2) Cod de procedură civilă la care textul art.67 Cod de executare face trimitere, cererea va cuprinde, dacă este cazul, şi adresa electronică sau coordonatele care au fost indicate în acest scop de părţi, precum şi numărul de telefon, numărul de fax sau altele asemenea.

Lipsa vreunuia dintre elementele menţionate *supra* atrage sancţiunea nulităţii şi, faţă de caracterul virtual al acesteia, ea poate interveni numai cu condiţia dovedirii producerii unei vătămări, ce nu poate fi înlăturată altfel decât prin anularea actului (art.10 alin.(3) Cod de procedură civilă).

Aşadar, cererea de executare silită se depune, personal sau prin reprezentant legal ori convenţional, la biroul executorului judecătoresc competent ori se transmite acestuia prin poştă, curier, telefax, poştă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului şi confirmarea primirii cererii de executare cu toate documentele justificative.

La cererea de executare se vor ataşa titlul executoriu în original, precum şi, dacă este cazul, înscrisurile anumite prevăzute de lege.

Cu referire la registrul în care executorul judecătoresc urmează să înregistreze cererea de executare, însoţită de înscrisurile anexate de creditor, apreciem că, prin raportare la prevederile legale de la art.8 lit.(f) al Legii nr.113/2010 privind executorii

judecătoreşti, acaestă operaţiune se va opera atât în *registrul de evidenţă a corespondenţei de intrare,* precum şi în *registrul de evidenţă a procedurilor de executare* la care se va consemna: numărul procedurii de executare, numele (denumirea) debitorului urmărit, numele (denumirea) creditorului urmăritor, obiectul executării, data primirii documentului executoriu.

Potrivit art.60 alin.(3) Cod de executare, *în termen de 3 zile de la primirea documentului executoriu*, executorul judecătoresc emite *o încheiere cu privire la intentarea procedurii de executare*, pe care o expediază părţilor în procedura de executare *în cel mult 3 zile de la emitere*, şi propune debitorului de a executa documentul executoriu în termen de 15 zile, fără să întreprindă acţiuni de punere în executare a documentului executoriu.

Rolul termenului de 3 zile este de a da executorului judecătoresc posibilitatea să solicite creditorului lămuriri cu privire la elementele raportului juridic execuţional cu care a fost învestit prin cererea de executare silită, respectiv să complinească anumite lipsuri care, deşi nu au fost de natură să conducă la un refuz al cererii de executare, ar putea avea consecinţe în privinţa intentării procedurii de executare silită (spre exemplu, creditorului i se pune în vedere să depună originalul dovezii calităţii de reprezentant, să prezinte o copie a hotărârii cu menţiunea că este definitivă) [3].

De asemenea, reglementarea unui termen legal de 3 zile pentru formularea de către executorul judecătoresc a încheierii privind intentarea procedurii de executare configurează existenţa unei **faze prealabile** la cererea de executare silită, fază care face parte din executarea silită, raportat la dispoziţia art.10 alin.(2) Cod de executare, potrivit căreia executarea silită începe cu sesizarea executorului judecătoresc*.

Aşadar, rolul termenului de 3 zile reglementat de art.60 alin.(3) Cod de executare este de a da executorului judecătoresc posibilitatea să se „pregătească”, să determine competenţa executorului sesizat, să stabilească caracterul executoriu al titlului, caracterul cert, lichid şi exigibil al titlului etc [4]. Este cert că termenul de 3 zile nu este acordat executorului judecătoresc pentru a identifica bunuri şi venituri ale debitorului, ci pentru a asigura un răgaz suficient pentru fiecare dosar de executare în parte.

Menţionăm şi faptul că executorul judecătoresc are posibilitatea de a emite, odată cu intentarea procedurii de executare, borderoul de calcul al cheltuielilor de executare legate de plata taxei de intentare şi de arhivare a dosarului de executare, aferente acestei etape, în condiţiile art.60 alin.(3) Cod de executare. În acest sens, menţionăm că declanşarea procedurii de executare silită nu poate începe fără etapa prealabilă reglementată de art.60 alin.(3) Cod de executare, sumele de bani aferente derulării acestei etape subsumându-se noţiunii de „cheltuieli de executare”, având în vedere că acestea

* Este de remarcat că dispoziţiile art.116 alin.(1) Cod de procedură civilă fac referire la persoanele care, din motive întemeiate, au omis termenul de îndeplinire a unui act de procedură pot fi repuse în termen de către instanţă, în condiţiile art.4 alin.(1) Cod de executare, şi de admitere a acesteia, prescripţia se va considera întreruptă de la momentul la care cererea de executare a fost depusă la executor, şi nu de la momentul contestării refuzului asupra intentării procedurii de executare.

sunt efectuate în scopul declanşării executării silite, interesând, aşadar, procedura de executare silită.

În cazul în care creditorul prezintă personal cererea executorului judecătoresc, nimic nu-l împiedică pe acesta din urmă ca, după verificarea actelor depuse, emiterea încheierii de intentare a procedurii de executare, să-i înmâneze personal creditorului borderoul de calcul al cheltuielilor de executare. Dacă procedează în acest mod, atunci executorul judecătoresc este obligat să încheie un proces-verbal, în temeiul art.67 Cod de executare, din care să rezulte că actele au fost înmânate creditorului.

Încheierea privind intentarea procedurii de executare poate fi contestată doar de debitor, în temeiul prevăzut la art.61 lit.b) şi e) din Cod, în instanța de judecată în a cărei circumscripție teritorială biroul executorului judecătoresc îşi are sediul sau, în cazul mun. Chişinău, în instanța de judecată în a cărei circumscripție camera teritorială a executorilor judecătoreşti a stabilit competența teritorială a executorului judecătoresc.

Din coroborarea art.60 şi art.61 Cod de executare – întemeiat şi pe considerentele expuse anterior –, apreciem că după înregistrarea cererii de executare silită executorul va da o încheiere prin care fie va intenta procedura de executare silită, fie va refuza intentarea procedurii de executare.

Indiferent de măsura dispusă de executor, încheierea acestuia va trebui sa fie una motivată, cu relevarea clară a argumentelor pentru care a dispus deschiderea procedurii ori refuzul deschiderii acesteia [5].

Verificările vor privi atât forma, fondul cererii de executare silită, cât şi conținutul documentului executoriu.

Printre ***condițiile formale*** ale cererii, sunt avute în vedere, în principal, cele prevăzute de art.60 Cod de executare:

- elementele prevăzute de art.166 Cod de procedură civilă privind numele/prenumele și datele de identificare ale creditorului;
- dovada calității de reprezentant a persoanei care a formulat cererea de executare;
- numele / prenumele şi datele de identificare ale debitorului;
- bunul sau, după caz, felul prestației datorate;
- existența titlului executoriu în original sau în copie legalizată;
- ataşarea altor înscrisuri anume prevăzute de lege.

În măsura în care anumite elemente dintre cele menționate *supra* ar împiedica intentarea procedurii de executare silită (e.g., neataşarea titlului executoriu), executorul poate refuza intentarea procedurii de executare silită.

Tot astfel, dacă, de pildă, cererea de executare silită este formulată de creditor persoană juridică printr-un mandatar persoană juridică, executorul, întemeiat pe prevederile art.75 alin.(2) Cod de procedură civilă, va refuza intentarea procedurii de executare.

Verificările de fond realizate de executor vor viza, în principiu, aspectele prevăzute de art.61 Cod de executare, impunându-se refuzul intentării procedurii de exe-

cutare silită dacă nu sunt îndeplinite anumite condiţii prevăzute de lege referitoare la aceste aspecte, cum ar fi următoarele:

1. *Referitor la competenţa executorului judecătoresc sesizat*
   - raportat la obiectul creanţei invocate şi la celelalte criterii prevăzute de art.30 Cod de executare, a fost sesizat un alt executor decât cel competent teritorial, potrivit legii (e.g., se solicită *doar* urmărirea salariului sau a unui alt venit al debitorului, competent în executare este executorul judecătoresc în a cărui circumscripţie teritorială, stabilită de camera teritorială a executorilor judecătoreşti, se află sediul instituţiei (organizaţiei) de la care debitorul primeşte venituri);
   - executarea silită a obligaţiei prevăzute în titlu este, potrivit legii, de competenţa organului de executare care a emis documentul executoriu.
2. *Referitor la faptul că hotărârea sau, după caz, înscrisul nu constitute, potrivit legii, titlu executoriu, document executoriu*
   - se invocă o hotărâre judecătorească nedefinitivă şi neexecutorie (e.g., un contract de împrumut constatat printr-un înscris, neavând formulă executorie (art.759 Cod civil));
3. *Condiţia privind caracterul cert, lichid şi exigibil al creanţei*
   - se constată că termenul de plată prevăzut în titlul executoriu nu s-a împlinit şi creditorul nu probează constatarea decăderii debitorului din termenul de plată;
4. *Documentul executoriu nu este întocmit în conformitate cu prevederile art.14 din Cod*
   - se constată că în cuprinsul documentului executoriu s-au comis abateri de la prevederile art.14 Cod de executare.

Executorul judecătoresc poate refuza intentarea procedurii de executare dacă:

a) documentul nu este de competenţa sa;

b) termenul de prezentare a documentului spre executare a expirat;

c) documentul nu este întocmit în conformitate cu prevederile art.14 Cod de executare;

d) documentul este înaintat de persoana care nu are împuternicirile respective, stabilite în modul prevăzut de legislaţie;

e) termenul de executare benevolă acordat prin lege sau indicat în documentul executoriu nu a expirat;

f) documentul a fost executat.

Refuzul executorului judecătoresc de a intenta procedura de executare nu este o piedică pentru prezentarea repetată a documentului executoriu spre executare după înlăturarea neajunsurilor.

Încheierea privind refuzul de a primi documentul executoriu spre executare poate fi contestată de creditor în instanţa de judecată în a cărei circumscripţie teritorială biroul executorului judecătoresc îşi are sediul (art.61 alin.(3) Cod de executare). Verificările realizate de către executor corespund, în principiu, aspectelor de formă

prevăzute de art.60 Cod de executare, precum şi celor de fond, reglementate în art.61 Cod de executare.

Verificarea condiţiilor prevăzute de lege realizată de către executorul judecătoresc se impune acestuia *de plano*, întrucât însuşi art.61 Cod de executare permite executorului judecătoresc să refuze motivat de a intenta procedura de executare silită.

Considerăm că trei sunt reperele esenţiale care concură la determinarea momentului procesual ce marchează declanşarea procedurii de executare silită: primirea cererii, intentarea procedurii de executare şi demararea efectivă a acesteia. Prin urmare, înregistrarea cererii şi intentarea procedurii de executare sunt doar momente procesuale importante ale procedurii de demarare, fiind o consecinţă a iniţiativei creditorului.

Demersul de faţă a evidenţiat şi necesitatea unor clarificări normative în perspectiva unor viitoare intervenţii legislative, iar aceasta vizează cu deosebire intentarea procedurii de executare silită.

Referinţe:

1. CIOBANU, V.M., BOROI, G. *Drept procesual civil. Curs selectiv. Teste-grilă*. Ed. a 3-a. Bucureşti: ALL Back, 2005, p.475.
2. OPRINA, E., GÂRBULEŢ, I. *Tratat teoretic şi practic de executare silită*. Vol.I. Bucureşti: Universul Juridic, 2013, p.292.
3. DINU, M., STANCIU, R. *Executarea silită în Codul de procedură civilă. Comentariu pe articole*. Bucureşti: Hamangiu, 2017, p.136. Autorii reţin totuşi că înregistrarea cererii şi complinirea lipsurilor acesteia de către creditor, la solicitarea executorului judecătoresc, în interiorul termenului de 3 zile, constituie o facultate, nu o obligaţie a acestuia din urmă.
4. ŢIŢ, N.-H. *Încuviinţarea executării silite*. Bucureşti: Universul Juridic, 2018, p.156.
5. ORINA, E., BOZEŞAN, V. *Executarea silită. Dificultăţi şi soluţii practice*. Vol.III. Bucureşti: Universul Juridic, 2021, p.26.